

Nr 154.

Av herrar **Hallén** och **Helger**, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående utredning om statsbidrag till möjliggörande av
kinematografiska bilders användning i folkbildningsarbetet.

Många reformkrav ha i våra dagar ställts på den svenska skolan och på det svenska folkbildningsarbetet. Bland annat har man velat, med användande av våra dagars ökade psykologiska insikt, göra skolans verksamhet och folkbildningsarbetet mera direkt fruktbarande för livet. I detta sammanhang har man även frågat sig, om man ej i större utsträckning kunde använda en verklig åskådningsundervisning och i dennas tjänst utnyttja även ett nytt åskådningsmedel, kinematografien, biografen. Denna, en av den moderna tidens märkligare uppfinningar har hittintills merendels exploaterats av penningbegäret och sensationslystnaden. Skulle vi ej nu kunna få den även i det godas tjänst?

Men ännu en sak. Det inses allt mera vara även ett statsintresse att åstadkomma verkligen bildande och förädlande folknöjen. Skulle ej biografen också här kunna komma oss till hjälp? De bredare lagren av vårt folk ha ej alltid tillfälle eller behov av grundligare studier eller kunskaper i det ena eller andra specialämnet, men väl ha de behov av att stundom komma bort från vardagslivets mödor och besvärligheter, få nya, livande intryck från andra livssfärer, vidga sin lekamliga och andliga horisont, få nytt stoff för sin fantasi verksamhet och så öka sin allmänna livserfarenhet. De ha behov av bildande, förädlande nöjen. Det är härvidlag, som biografen kunde vara oss till stor hjälp genom sina bilder från hela världen, geografiska, etnografiska, kulturhistoriska, naturvetenskapliga, aktuella m. fl. bilder, vilka återge rörelsen, utvecklingen, ja, livet självt på skilda områden och äro tillgängliga, lättfattliga och intresseväckande även för dem, som ha föga av litterär eller boklig

bildning. Det synes, som om den nuvarande föreläsningsverksamheten med fördel skulle kunna något omläggas och visserligen icke uppge sin nuvarande, stundom något lärda karaktär (meddelande av detaljkunskaper i en hel del lärdomsämnen), men å andra sidan uppta även de bildande, förädlade folknöjena på sitt program, för att dymedelst tillmötesgå ett mycket allmänt förekommande, nationellt bildningsbehov.

Skulle nu biografen komma till användning i det ideella syftet, som ovan antytts, skulle därmed även mycket ha åtgjorts för den reform av densamma, som allmänt påyrkats och även påbörjats. Kanske också det ovan antydda sättet att åstadkomma en reform skall visa sig mera effektiv än en del andra nu föreslagna medel. Låtom oss något granska dessa.

Man har yrkat på införandet av ett koncessionssystem för biograferna. Därigenom skulle en begränsning och så småningom eventuellt även en inskränkning av deras på sina håll alltför stora antal åstadkommas och därigenom ock ett förmildrande av den nu alltför hårda och säkerligen stundom demoraliserande konkurrensen vinnas.

Men en koncessionering har alltid en viss konserverande inverkan på de intressenter och företag, som redan finnas på området. Man kan nämligen ej godtyckligt eliminera dessa, och frågan blir nu: önska vi i allmänhet dessas konserverande? Det synes, som om man måste bli mycket tveksam om svaret.

Den sak, det område, som skall koncessioneras, är ock många gånger svårt att avgränsa från andra närliggande, och särskilt är detta fallet på ett område, där, liksom här, tekniken är stadd i en ständig och snabb utveckling.

Ett annat medel att åstadkomma en reform har också föreslagits: inrättandet av en del kommunala (eller statsliga) mönsterbiografer. Men kan man överallt få lämpliga ledare för dessa? Visar det sig ej på många håll mycket svårt för kommunerna att få lämpliga, fullt kompetenta och allmänt intresserade personer att åtaga sig de olika kommunala uppdragen? Och här skulle man nu skapa en ny befattning, säkerligen vanskligare att direkt sköta än många av de andra!

Och konkurrensen med de privata biografföretagen skulle ofta ställa sig mycket svår och ej alltid till kommunalbiografens fördel. För att vara en verklig mönsterbiograf finge denna säkerligen ej för mycket räkna med den stora publikens smak, och gjorde den ej detta, så ställde sig nog dess ekonomi ej vidare gynnsam och komme lätt till korta i konkurrensen. Men kanske man menar, att den ej alls skulle drivas som ett verkligt affärsföretag, utan mera som en av kommunen (eller staten)

betalad bildnings- och nöjesanstalt. Men en sådan anordning skulle nog vara ganska dyrbar och kanske ändock ej göra så mycket nytta, då den privata, efter den stora allmänhetens smak mera anpassade biografen lätteligen finge allmännare sympatier och större besöksfrekvens. Saken tål att väl övervägas.

Men — så invänder någon här — låt oss då göra kommunen (eller staten) till ensam utövare av biografverksamheten, låt oss monopolisera densamma för kommunens (eller statens) räkning! Då skola vi komma ifrån den nyss framhållna svåra konkurrensen med de privata biograferna. Härpå svaras: Visserligen, men vi stöta på andra betydande svårigheter. Det gäller bland annat att inlösa de många redan existerande företagen, och det skulle visa sig mycket svårt att rättvisligen bestämma den summa, för vilken inlösningen skulle ske, och de erforderliga kapitalen skulle visa sig högst betydliga. Kan kommunen (eller staten) vara benägen för något sådant, och skulle förslaget därom kunna tänkas mötas av några allmännare sympatier? En avsevärd svårighet skulle ock ligga i det monopoliserade områdets begränsning från andra närliggande.

Av den ovanstående framställningen framgår, att det bästa sättet att befordra biografverksamhetens reformering torde vara, icke koncessionering, ej heller kommunala (eller statsliga) mönsterbiografer, ej heller monopolisering, utan att ekonomiskt och på annat sätt möjliggöra biografens användning i folkbildningsarbetets, de bildande folknöjnas och skolans tjänst.

Men kinematografien — ett riktigare namn än biografen — är en helt ny konst, 1895 kan sättas såsom dess begynnelseår. Kan man säga, att tekniken nu nått den fulländning, och att förhållandena på området även för övrigt äro sådana, att man kan tänka sig tiden vara inne för ett verkligt och allmännare utnyttjande av densamma, och att även staten därvid bör lämna sin medverkan? Det synes så. Såsom var och en vet, har utvecklingen på området varit underbart rask, vackra resultat föreligga. och kinematografien är i själfva verket i denna stund ett maktmedel i våra samhällen. Skall detta nu kunna utnyttjas i det godas tjänst, eller skola vi fortfarande lämna saken vind för våg?

En del omständigheter ha tidigare hindrat kinematografiens användande i nyss angivet sammanhang. Man har ej haft lämpliga apparater för skol- och föreläsningssalar. De, som funnits, ha varit besvärliga att installera, krävt vissa belysningsanordningar, bullrat m. m., men framför allt varit mycket eldfarliga och avsevärt dyra. Eldfaran har varit stor, men på många håll, särskilt på landsbygden, ej tillfullo upp-

märksammad. Nu ha vi emellertid i marknaden bekvämare, bättre, billigare och mindre eldfarliga apparater. Eldfaran kan man betydligt minska genom användande av filmmagasin, av en ljuskälla, som alstrar mindre värme, och av särskilt beredda filmer, som ej så lätt förbrinna. Vi kunna nog räkna med att snart ha i marknaden en för vårt syfte fullt lämpad apparat. Denna bör då också kunna ge en fast bild och således verka även såsom skioptikon.

Ett annat hittills mycket kännbart missförhållande har varit bristen på verkligt instruktiva filmer. Visserligen ha många förträffliga sådana blivit tagna (dock ingalunda alltid av fackmän) och tillverkade, men som hela filmmarknaden under senare tider varit inriktad på något helt annat, nämligen dessa mer eller mindre sensationella »heltimmesskådespel», så ha de instruktiva filmerna fort blivit undanvräktade och snart varit omöjliga att anskaffa. Men i samma mån det nu blir en bestämd efterfrågan efter dessa, kommer situationen att förändras, man kommer att hålla sådana filmer på lager och att här och var lägga upp riktiga filmbibliotek eller arkiv.

Hittills har man ej heller haft några egentliga medel disponibla för att ta kinematografien i sin tjänst, men skulle det nu visa sig, att föreläsningsföreningar och skolor kunde ha verkligt gagn av densamma, så borde ock medel härför kunna göras disponibla, helst om staten härtill ville lämna sitt understöd. I vilken utsträckning och under vilka former detta skulle kunna lämnas, är ej tillfälle att här närmare utreda. Det må blott framhållas med avseende på skolorna, att en eventuell utredning torde kunna fastställa det ungefärliga behov, som där kunde föreligga, och vederbörande skolmyndigheter sedan föreslå de former, under vilka detta behov lämpligen kunde tillgodoses. Och vad föreläsningsföreningarna beträffar, så torde dessa exempelvis genom folkbildningsförbundet i Stockholm, genom centralbyråerna i Göteborg och Lund eller ock genom länsförbunden, som då borde förefinnas i alla län, erhålla det ekonomiska bidrag för sakens realiserande, vilket staten kan finna skäligt lämna, och i de former, som samtidigt fastställts. Om den nödiga organisationen må blott framhållas, att den måste vara möjlig att modifiera och utveckla, enär man ej från början kan bestämt fastställa alla detaljer. Kanske man en gång får tänka sig den ordningen, att de olika föreläsningsföreningarna äro i besittning av egna kinematografapparater, men få hyra sina filmer från respektive länsförbunds filmcentral, där filmerna ordnats i efter de olika föreläsningsämnenas lämpade serier. Filmförevisningen är avsedd att åtfölja ett föredrag av fackbildad, kompetent populärföreläsare.

På grund av vad som ovan anförts, får jag därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i vad mån och under vilka former statsmedel kunde tänkas anslås till möjliggörandet av de kinematografiska bildernas användning i folkbildningsarbetet och skolans tjänst.

Stockholm den 25 januari 1913.

Harald Hallén.

Nils Helger.

I motionens syfte instämmer:

Ernst Liljedahl.
